

későre jár, és ha nem sietnek, lekésik a visszamenő fuvart és a bázison az esti előadást. Kilépvé az ajtón, Anna és Robert azt látták, hogy nem látnak semmit. Amíg bent tartózkodtak a konyhóban, beborult az ég, s a sűrű felhőzet mögül kiszűrődő, szórt fénytökéletesen eltüntette a jég- és hófelszín definícióját, lehetetlen volt bármilyen távolságot felmérni, tökéletesen egybefüggő, derengő fényben úszó, szürkésfehér masszává vált a táj, eltűnt a látóhatár, nem volt fent, nem volt lent, eltűntek a buckák, a lejtők, de még a hó és jég felülete is beleveszett a fehér váltakozó tónusaiba, az előtér szürkésfehér volt, a háttér fényesebb, világosabb. Nem volt ott semmi, csak fény és tér, ahogy szemüket meregetve belebámultak a fényes, antarktiszi nyári estébe. Valahol a távolban ott volt a füstölgő Mount Erebus, valahol ott volt a Ross-tenger befagyott, végtelen rónája, de látni csak a viharfelhők által szétfűjt jégkristályok csillogását látták. *White-out*, mondta ki Robert a tanult szakszót, mire Anna bólintott, ezt is tanították a kiképzőtáborban, meg azt, hogy mit kell olyan esetben csinálni, ha kint a jégen kapja el az embert ez a különös, ijesztő természeti jelenség, minthogy azonban épp a konyhónál érte őket, nem voltak különösebb veszélynek kitéve, meg kellett várni, amíg elmúlik, és vissza tudnak indulni McMurdóra, a bázisra. Gyere, mondta Robert, menjünk be, mit fagyoskodjunk itt, de Anna továbbra is mozdulatlanul állt a konyhó ajtajában. Ezért, csakis ezért a pillanatért utazott ide, semmi nem számított, amit addig látott és tapasztalt, sem a jéghegyek, sem az emberek, sem Scott kapitány és a többiek legendája vagy a környék állatvilága, hirtelen minden más jelentéktelenné, pusztá látványosságnak tűnt, az összes addigi képét beleértve. Anélkül, hogy szemét levette volna a kavargó derengésről, Anna kiczipzározta a fényképezőgépe tasakját, elővette a napok óta érintetlenül hordott kameráját, lepattintotta a lencsevédőt, a gépet a szeméhez emelte, és megcsinálta azt a képet, amelyik végül képes volt visszaadni annak az egy évvel korábbi pillanatnak a dermesztő, mégis nyugodalmas, széttartó fehérségét ott a kórházban, amikor eltűntek a színek, a szagok, a hangok, eltűnt a tér, és vele együtt minden más is visszahullott abba az egyetlen, ismeretlenül ismerős idősíkba, amikor még csak az állatok éltek.

Bánovics Attila

ELLENSÉGEIMHEZ

Kérem rátok az ég haragját,
nyaranta szárazságot s jeget,
ételetek mások harapják,
télen ne lássátok az eget.
Autótokat a tolvaj vigye,
házatokat meg a jelzalog,
hagyjon cserben még az is, kiben
mindezek után megbíznátok.
Riadjatok fel vesebajra
és székrekedésre az éjjel,
remegjen meg az orvos karja,

mikor belétek vág a késsel.
Akkor halljam a hangotokat,
mikor átkozzátok a világot,
szagoljam rothadt szagotokat,
sírotokon lássak virágot.
Krizantém, tulipán, ciklámen,
hogy dögnétek meg mind, Ámen.

Jónás Tamás

HORÁNYI ÖNKÍVÜLET

ködöt patkol az értelem
a nap fényes lova remeg
kényes állat kénytelen
önmagát nem érteni meg
beszélni nem tudó soha
meg nem született gyerekek
szelíd tipegő ostroma
némítgatja a szigetet
mezítláb áll egy kisleány
bokáját rágja egy kutya
még kisebb lány az oldalán
soha már nem talál haza
bokorban zizeg egy kamasz
veri az apja azt hiszi
némaságában nincs panasz
reménykedik hogy élvezi
macskák serege nyávog át
dunán szeleken éveken
szerelmek nyári táborát
bontogatja a félelem
már itt a tél mert itt maradt
a szívbillentyűkben pihent
túlél akármilyen nyarat
vért és nem hideget jelent
két fiaim bocsássatok
ne meg csak el egy húlt apa
téveszt nyitányt és zárlatot
csak szegyenébe tér haza
vihar van és a fák buták
saját bokájukat verik
kifele nőnek egyik ág
sem érhet kint az istenig

A MESTEREKNEK

bosszant a nyár. a lázad enyhe
még nem hat az ős seduxenje
a nyugtalanság percekig tart
még csodálad a díszes udvart
a nők kacér cseresznyefák még
a lombhullás feslett ajándék
tudod a szélben hogyha reszketesz
csak pár hét és hangos szünet lesz
a tűz mellett visít a banda
még nem hagytak egész magadra

nyüzög az ősz. a férjes fényben
ragyog a titkos nyári szégyen
folyik a barna mézes emlék
tenyérbe illő sárga zsemlek
delet kondít a láb harangja
még szorgos a szív mint a hangya

szuszog a szeptember. az ég
mosásra kékíti a tenyerét

Pósfai György

KÖZELRŐL, SZEMÉLYESEN

Lakott Tull úr markában egy cinke. Olyan apró fajta, kék sapkás, sárga mellényes, szinte semmi súlya; alig lehetett látni, észlelni. Tull úr, ha sokáig nem érzett semmi kaparászt a tenyerében, néha meg is nézte, megvan-e még. Kicsi volt a cinke, de bátor: ha kellett, a menyétnek is nekiment, hogy a fészekalját megvédje.

Kisujjában egy komoly ormányos bogár lakott. Ez sem keltett feltűnést, magának való, csendes jószág volt, csak néha-néha dugta ki az ormányát megkóstolni a világot, akkor is fejcsóválva visszahúzta, s folytatta csendes tudományos elmélkedését.

Annál nagyobb volt a zsvaj Tull úr beleiben. Jöttek-mentek a népek, egész hadseregek vonuláztak, szövetségeket kötöttek, majd felrúgva a megállapodást, egymásnak estek. Mindig történt itt valami, folyt a cserebere, adok-kapok, itt aztán nem lehetett elmélyült munkába fogni.

Tull úr szívében nem lakott senki. Súlyos folyadékok áramoltak, zuhogtak itt a hatalmas, gyárszerű csarnokokban, örült robajjal mindent elsodortak, lesöpörtek-simítottak, dohogtak a pumpák szakadatlan; egyszerűen ez nem volt alkalmas hely a megélhetéshez.

Lábujjai közt, a mélységes szakadékokban viszont nyugalmasabb volt a helyzet: itt élt a szorgalmas homolanép. Nagyítóval is csak apró, jelentéktelen, fekete gömböknek látszottak, pedig nagy élni akarás és ambíció szorult ebbe a kis népbe. Könnyű volt megjegyezni a nevüket, mindegyiket Homolának hívták, csak egyiküknek, aki már szinte szürke volt az öregségtől, volt második neve is, úgy hívták: Öreg Homola.

A homolák napjait a táplálkozás és a túlélés töltötte ki. Törmelékevők voltak, és ezzel igencsak szerencsésnek mondhatták magukat: mindig akadt valami avarmorzsa, leváló hámdarab, ismeretlen eredetű szerves falatka, és ők szorgalmasan átfésülve a terepet, mindent magukba olvasztottak. Nem is volt ezzel semmi gond, csakhogy időnként özönvíz tört rájuk, és a rohanó víz sokakat örökre elsodort. Az óvatosabbak nem is nagyon merészkedtek a nyílt terepre, inkább mindig készen álltak, hogy elbújva egy hasadékba, jól megkapaszkodva kihúzzák, amíg fejük felett az ár elvonul.

A homolák szorgalmas és állhatatos népe egyensúlyban élt a környezetével: bár szaporák voltak, a rendszeres áradások kordában tartották a népességet.

Sokan azt hitték, amíg világ a világ, ez az élet mindig ilyen lesz, de aztán jött a tél, és végzetes változások vették kezdetüket.

Öreg Homola saját, félreeső, jól belakott kis repedésében elmélkedett, amikor egy fiatal homola gurult eléje jelentést tenni.

– Valamit tenni kell, a Központi Szakadékokban minden változik. Amióta Tull egét puha, meleg rétegek takarják, globálisan megváltozott a klíma. Emelkedik a hőmérséklet, magas a páratartalom, ha így megy tovább, lassan elfolyósodunk.

Öreg Homola megremegett. Még ő sem látott, tapasztalt ilyet, de voltak régi mesék, legendák, jóslatok, amelyekben hitt is, meg nem is, és lám, most bekövetkezni látta ezeket a próféciákat.

Hirtelen dübörgő hang zúgott végig a szakadékon, megelőzve a nyomában toluló forró vízzuhatagot. Öreg Homola a fiatallal együtt lekushadt a repedésbe, jól kitámasztva, és várták, hogy az áradat elvonuljon fölöttük.

Aztán újra kidugva magukat, Öreg Homola csak annyit szólt, hogy majd meglátjuk, várjunk türelmesen. Ahogy a fiatal homola elégedetlenül odébb gurult, az öreg még utána szólt, hogy feltétlenül figyeljenek a gombára.

Ő nem a melegedéstől, párától, elfolyósodástól félt; tudta, a szívós homolanép sokat kibír. Hanem ami ezt meglovagolva jönni fog, az aggasztotta.

És így is lett, nem telt bele sok idő, egész küldöttség jött hozzá, mint a legbölcsebb, legtöbbet látott homolához. Komoran körbetelepedtek, mert fontos dologról kellett most dönteni.

Öreg Homola csak rájuk nézett, s kérdeznie sem kellett, rögtön látta, hogy nagy a baj. Nehézkesen, folyósan mozgott a küldöttség, némelyikükön egészségtelen fehér foltok ütöztek ki. Ez is eljött hát.

– A gomba – kezdte a szószóló –, amit ismertünk már régóta, s különösebb gondot soha nem jelentett, most a végzetünket okozza. A megváltozott klíma, a meleg, füledt pára mindent felborított. Robbanásszerűen szaporodni kezdett, ma ott is nyúlik, nyomul, terpeszkedik, ahol előtte sose látták. Befonja réseinket, rátapad felületünkre, lebéklyóz, fehér párnájába fullaszt, s undok nyálkásságával sorban elfolyósítja legjobbjainkat. A mélyebb részekről már visszavonultunk, de már közel az idő, amikor az éltető szakadékokból teljesen kiszorulunk. Öreg Homola, adj tanácsot, mit tegyünk!

Öreg Homola nem sokat gondolkozott, készült ő már erre réges-rég.

– Te, te, te meg te – mutatott a négy legjobb karban levő homolára –, lementek a négy Központi Szakadékba, és kihirdetitek: az első gravitációs apály beköszöntével el-

indulunk. Kivándorlunk egy új haza felé, oda, ahol friss szellők fűjdogálnak, ahol égbe szökő oszlopok ontják bőségben a lehulló mannát, rengeteg fedezék és kapaszkodó van, ahol hírből sem ismerik a gombát, s ott békében és bőségben végre elszaporodhatnak a homolák.

Ámulva nézte a többi homola ezt a határozottságot. De hogyan, hát végleg, honnan lehet tudni, és mi lesz... – számtalan kérdés tolt fel bennük, de az Öreg egy mozdulattal elvágta a hitetlenkedés fonalát.

– Ismeritek, vagy ha ti nem ismeritek, én ismerem a próféciákat: a régiek megmondták, eljön a klímaváltozás, eljön a gomba ideje, és a homolák népe elhagyja Tullvég szakadékait. Hosszú és keserves vándorút vár rájuk, de létezik egy másik Tullvég, ahol az arra érdemeseket a buja bőség és nyugalom várja.

Nincs vesztegetni való időnk! Minden perccel újabb és újabb veszteségeket szenvedünk, a gomba nem áll meg, de ott a messzeségben bennünket az ígért földje vár! Menjetek, és kürtöljétek szét, az apály első percében indulunk! Ne hozzon senki semmit, csak a pusztát létént mentse!

A hírnökök szétszéledtek, kicsit csodálkozva az utolsó mondaton: mit is hozhatnának magukkal az útra, hiszen a homoláknak semmijük nincs.

És megtörtént, amit a legendák megjósoltak, az első apállal megindult a homolák hosszú sora a szakadékokból, előre Tull ismeretlen világába, kivándorolva az ígért bőség földje felé.

Nem volt könnyű dolguk. Gravitációs apálykor továbbgurultak, aztán dagálykor valami repedésbe húzódtak, kitámasztottak, és várták az újabb apályt. Dagály idején ugyanis képtelenség felfelé gurulni, apálykor viszont nem akadályoz a gravitáció. Egyesek szerint maga a jelenség Tull rendszeres orientációváltozásával függ össze, de ez már meghaladta a homolák képzelőerőjét, egyáltalán abban sem volt egyezés, van-e tágabb világ Tullon túl. Mindenesetre az régi tapasztalat volt, hogy két egységnyi idő dagályra általában egy egységnyi idő apály jön, s ezt a ciklikusságot használták ki a praktikus homolák.

Dagálykor jön is menetrendszerűen az özönvíz, ez ellen nincs mit tenni, és bizony, ha nem sikerült jó kapaszkodókat találni, sokan odavesztek. A másik gond a táplálék volt, de ez, ha szűkösen is, azért elég volt, menet közben felszedtek ezt-azt, nem válogattak.

Sok-sok apályon keresztül vonultak, vándoroltak a homolák, s ha elcsüggedtek, valahogy mindig feltűnt Öreg Homola, hol az utat mutatta, hol a sor végén biztatta a lemaradókat – kimeríthetetlennek tűntek energiái.

Szükség is volt a kimeríthetetlen öregre. Egy apálykor új földre értek: szinte végtelenre szélesedett a látóhatár, s kietlen, lassú emelkedőre tértek, ahol a talajból növény, hajlott – s kapaszkodásra kiváló – keratinoszlopok is nagyon megritkultak. Talán már ekkor zúgolódni kezdtek volna az elégedetlenebbek, ha valami el nem vonja a figyelmüket. Egy másik homolacsoport tűnt fel, szakasztott, mint ők, csak ezek kevesebben voltak, s keservesebben vándoroltak. Odasereglettek, s kérdésekkel árasztották el a soha nem látott rokonokat.

Kiderült, hogy van egy másik homolahaza, tükörképe az ő világuknak, s ott is élt egy büszke homolanép. Nekik is a pára, a meleg, a gomba lett a végzetük, s ők is a kivándorlás mellett döntöttek. De nekik nem volt Öreg Homolájuk, őket pártharcok szakították szét, s karizmatikus vezető nélkül összevissza kóvályogtak, csoda, hogy ennyien egyáltalán idáig jutottak.

Összevegyült tehát a két csapat, és újult erővel folytatták útjukat. A lelkesedés azonban nem tartott sokáig. A hosszú és fáradságos út, a bizonytalan cél kétségeket támasztott a homolákban, s ez a hosszú lapály, az örökös kitettség, a szűkös tápanyag meg-

szedte a vámot. Most nem az elfolyósodás, hanem a kiszáradás fenyegette őket. Sokan megrepedeztek, széthullottak vagy apróra száradtak, s olyan szürkék lettek, mint Öreg Homola. Így aztán, amikor egy nagy mélyedéshez értek, melynek alján nedvesség csillogott, megindult a puszmogás, s csakhamar kórusban zúgolódni kezdtek: hová vezetis, Öreg Homola? Magad sem tudod, hová tartunk. Beleviszel bennünket az ismeretlen pusztaságba, összeszáradunk, szétporlunk, a végén valamennyien odaveszünk. Itt van ez a barátságos mélyedés. Nem olyan komfortos, mint egykori, mély szakadékaink, de valami védelmet nyújt, a harmat is megmarad benne, s a fenekén mindig összegyűlik valami élelem. Ez is több annál, ami ránk vár, telepedjünk le itt.

– Kicsinyhitűek! – mormogta megvetően Öreg Homola, de tudta, nem szabad túlfeszítenie a húrt. – Legyen hát az akaratotok szerint, telepedjete le, én addig előremegyek, kikémlelem, mi vár ránk.

Valójában nem ment messzire, csak a hajló terepen a horizont mögé, és letelepedett egy oszlopligetben. Úgy tervezte, negyven apályt ad a népnek, hogy regenerálódjanak, addig ő itt szárad, böjtöl és elmélkedik.

Mindjárt azon kezdett el gondolkodni, hogy bizony ők már nem azok, akik elindultak. Nem csoda, hogy elhalványult már bennük a régi haza képe; útközben sok mindent felszedtek, sok minden lekopott róluk, talán már semmi sem ugyanaz bennük, mint induláskor. Meddig azonos magával egy folyton változó homola? Vagy éppen a folytonos változás a homolalét lényege? Lehet, de ő makacsul ragaszkodni fog – talán azért, mert neki van egy állandó, összeszáradt magja – az álmaihoz, ő hisz abban, hogy létezik számukra egy másik, ideális Tull világ.

Még más magvas gondolatai is támadtak a türelmes böjtölés-zsugorodás során, s ki tudja, mire jutott volna, de egyszer csak felgyorsultak az események. Zúgás támadt az égből, s valami hatalmas, fekete gépezet landolt mellette az oszloperdőben. Kompakt testét ámulatba ejtően vékony, de erősnek tetsző nyúlványok tartották, s egy hegyes nyúlványt bele is bocsátott a talajba, amin keresztül szürcsölni kezdett. Mielőtt rájöhetett volna Öreg Homola, hogy mi is történik, fentről hatalmas, tompa tárgy érkezett sebesen, egyenest a fekete masina helyére. A becsapódás megrázta a talajt, Öreg Homolát is feldobta, s a fekete jószágot minden bizonnyal összeroppantotta volna, ha az – ha jól látta – hatalmas sebességgel az utolsó pillanatban el nem rúgja magát, s hatalmas röp-pályát leírva el nem tűnik a horizont mögött.

A lecsapódó tárgy ismét felemelkedett, a környék megnyugodott, de ez már így is sok volt az Öregnek. Amilyen gyorsan csak lehetett, visszagurult a többiekhez.

Itt újabb döbbenetes látvány fogadta. A nép szanaszét szórva a mélyedés körül, kiszáradva, deformálódva, a szokásos rutint – mélyedésbe húzódás, kapaszkodás – elhanyagolva. Meg is fogyatkoztak alaposan.

Öreg Homola sorba járta őket, megrázta, szidalmazta az önmagukat elhagyókat, de talán soha nem sikerült volna csapatba szedni őket, ha nem támad ismét valami különös, fokozódó berregés, s meg nem jelenik az égen egy hatalmas, szálló lény.

Döbbenettel nézték, ahogy puhán landol az irdatlan lény esetlen, hosszú lábán. Ez is hegyes nyúlványt bocsátott a talajba, s jól látták, hiszen szinte átlátszó volt az egész lény, hogy a mélyből valami vörös folyadékot kezd felszívni magába. A felszívott folyadéktól fokozatosan telni, vörösödni kezdett az egész test, de mielőtt megtelt volna, ismét lecsapott az égből az óriási, tompa tárgy, s ezúttal kíméletlenül összenyomta a szürcsölő gépezetet. Szétfröccsent a vörös folyadék, szétkenődött a lény maradékaival együtt, s bizony számos közelben tartózkodó homola esett áldozatul a kataklizmának.

Éz aztán felrázta őket. Belátták, nem maradhatnak ilyen kitett helyen, Öreg Homola nógatása most eljutott a fülekig, összekapták magukat, és felidézve a magasztos cél ígéretét, ismét a vándorútra vetették magukat.

A fiatalabbak még kicsit meghengergöztek a katasztrófahelyszín lassan beszáradó pocsolájának szélében, ettől rugalmasabbá váltak, és csinos piros színre tettek szert. Öreg Homola szemet hunyt fölötte, magában még meg is csodálta a fiatalok kezdeményező-készségét.

Sok-sok apályon keresztül vándorolt, vonult ezután a homolák fegyelmezett népe, sokan odavesztek, sokan összeszáradtak, elsodródtak, de közben voltak születések, osztódások, s a csapat kitaró magja végül olyan tájra ért, ahol Tull láthatólag elkeskenyedett. Itt letáboroztak a szűkületben, mert Öreg Homola tudta, hogy sorsdöntő fordulathoz érkeztek.

Ekkor már egyedül ő volt, akinek még volt eredeti, őshazai darabja, mindenki más már minden ízében régen kicserélődött. Csak ő hozta magában a régiek legendáit, s bármennyire igyekezett ezeket ébren tartani, másokba plántálni, már csak őbenne élt a meggyőződéses remény szikrája. Holnap eldől, érdemes volt-e mindent erre feltenni, jutalom lesz-e osztályrészük, avagy hiábavaló volt-e a rengeteg szenvedés, megpróbáltatás.

És eljött a nagy nap, az apály kezdetével Öreg Homola összeszedte magát, s lassan felhágott egy vöröslő kiemelkedésre. Tudta, ez lesz az utolsó útja, eddig hozta az akaratát. Messze túlélte azokat, akikkel együtt indult, de most itt a beteljesülés küszöbén elfogyott az ereje. Még megláthatja, mi van a dombon túl, de ő már nem fog belépni az ígért földjére. Nem is bánta, ez már nem az ő világa; az ő ideje lejárt, elfogadta a sors-tól azt a szerepet, hogy idehozza a népét – ez volt az ő küldetése.

Csak egy kérdésre akarta még a választ. Egész testében remegve hágott fel az utolsó platóra, s ahogy felért, enyhe repedésbe huppanva, földbe gyökerezve állt meg: ott terült el előtte az ígért Tull világ. És ez a vég nem az volt, amit várt. A próféciák üde, sűrű, buja erdőkről szóltak, ahol a lágyan hajló keratinoszlopokról bőséggel hullik a manna, egymást érik a jobbnál jobb kapaszkodók, elsőrendű rejtékhelyek – azaz megvan minden, ami egy homolának kell.

És mit látott maga előtt? Kopár, sivatag tájat, ahol a szárító szél söpör. Itt-ott ugyan feltűnik valami ritkás erdő, ami nyújt valamennyi táplálékot és rejtékhelyet, de hol van ez attól, amiről álmodott! Egész élete értelme ott hevert megsűfolva a porban!

Pedig a legendák nem hazudtak! A kitöredezett, kiszáradt oszloptöredékek, a kismult, kiszáradt mélyedések maradványai mutatták, hogy nem volt mindig ilyen Tull világa! Létezett egykor az a bizonyos paradicsomi vidék, bőséges táplálékkal, kellő nedves-séggel, vidám csalitokkal, csak bizony Tull is megöregedett, megváltozott, kiszáradt, elkopott.

Mit tegyen most? Megfordult – a domb alján ott tolongtak a fiatalok, tele várakozással, bizakodással. Hogyan közölje velük, hogy hiábavaló volt minden?

Lenézett rájuk, s a kitaró csapat láttán büszkeség öntötte el bensőjét. Szívós nép a homola, nem foghat ki rajtuk a sors. Amúgy sincs már senki rajta kívül, aki még emlékezne, milyenek voltak a Központi Szakadékok, senki nincs már, aki tudná, milyen az a könnyű élet. Mindennap meg fognak küzdeni az apró örömeikért, de lesznek új legendáik s talán új Öreg Homoláik s ezzel új reményeik.

Erőlködve áthuppant egy masszív fogást adó repedésbe, s utolsó erejével kihúzva magát, biztatóan intett az alatt állóknak.